

FIDORA, Alexander; RUBIO, Josep Enric (eds.) (2008)

*Raimundus Lullus. An Introduction to his Life, Works and Thought*

Translated by Robert D. HUGUES; Anna A. AKASOY; Magnus RYAN

(Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis, 214).

*Doctoris Illuminati Raimundi Lulli Opera Latina. Supplementum Lullianum, II*

Turnhout: Brepols Publishers, XIV + 564 + 4.

Ramon Llull és un autor que darrerament està de moda. Ho proven els centres dedicats al seu estudi que han florit arreu els darrers anys: l'Aula Lulliana a Barcelona, el Centro Italiano di Lullismo a Roma, l'Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio a Sao Paulo, o, en el Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la nostra Facultat de Lletres, l'Archivum Lullianum (UAB). I ho proven també els nombrosos llibres i articles publicats sobre Ramon Llull. En el darrer volum (27, de l'any 2008) de l'*Arxiu de Textos Catalans Antics*, per posar un exemple, trobem recensió o notícia bibliogràfica d'una trentena d'estudis lul·lians. I no som davant d'una anyada excepcional: aquesta és més o menys la quantitat d'estudis lul·lians publicats cada any. Noves col·leccions d'obres de i sobre Ramon Llull s'afegeixen a les que ja existien.

Després de cinquanta anys del seu començament, les *Raimundi Lulli Opera latina* han traspassat el llindar de trenta volums. Precisament el volum que presentem, publicat en la col·lecció *Supplementum Lullianum* —col·lecció complementària de les *Raimundi Lulli Opera Latina*—, és «a work intended to serve both as an introduction to Llull's life and thought, and as a key to the *Raimundi Lulli Opera Latina* series itself» (*Foreword*, p. v).

Després de la *Foreword*, signada pels membres del Raimundus-Lullus-Institut de la Universitat de Freiburg im Breisgau (professors Charles Lohr, Fernando Domínguez, Pere Villalba, Viola Tenge-Wolf, Peter Walter, Ruedi Imbach, Marten J. F. M. Hoenen), p. v-vi, i del

*Preface* dels editors, és a dir, d'Alexander Fidora i Josep E. Rubio (VII-XII), i de les *Abbreviations* (XIII-XIV), trobem el cos pròpiament dit del llibre, dividit en els capítols següents: *I. Life*, de Fernando Domínguez i Jordi Gayà (3-124). Després d'una anàlisi de les fonts i del context geopolític, cultural i religiós, la biografia pròpiament dita de Llull segueix un fil més o menys cronològic: família, infància, matrimoni i formació de família, conversió i anys d'educació, abandonament de la família, aprenentatge de l'àrab, descobriment de l'art, anys d'estudi i contemplació, fundació de Miramar, viatges i estades —de vegades repetits més d'un cop— a Montpeller, Roma, París, Gènova, Àfrica, cap a l'Est, Sicília; peticions al concili de Vienne, nous viatges i estades a Roma i París, i mort (†1316). El segon capítol, *II. Works*, de Fernando Domínguez (125-242), és un catàleg ordenat cronològicament de les 280 obres conegudes de Ramon Llull. Cada fitxa consta del títol, lloc i any de redacció, resum, principals edicions i traduccions. Abans del catàleg pròpiament dit, trobem informació sobre les característiques de les obres lul·lianes, la transmissió de manuscrits i els catàlegs anteriors d'obres lul·lianes. El capítol tercer té una estructura singular. Un primer apartat, *III. Thought: The Art*, de Josep Enric Rubio (243-297), és de caràcter més metodològic: origen, funció, estructura, evolució, figures, principis i definicions, alfabet. Dos apèndixs, un amb les figures de l'art quaternari (301-308), i l'altre amb les del ternari (309-310), completen aquest apartat. El (sub)capítol següent, *III.A. The Natural Realm*,

també de Josep Enric Rubio (311-362), tracta de la filosofia natural: cosmos, escala de les creatures, món sublunar, teoria dels quatre elements; món celestial. El subcapítol *III.B. The Human Realm*, de Marta M. M. Romano i Óscar de la Cruz (363-460), té com a objecte d'estudi la naturalesa humana (M. Romano), l'home i la història i l'home i la societat (ambdós d'Óscar de la Cruz). En la darrera secció ocupa un lloc molt destacat el diàleg interreligiós. Finalment, el subcapítol *III.C. The Divine Realm*, de Jordi Gayà (461-515) és dedicat a Déu i la teologia: definició de Déu, concepte de teologia, Trinitat, Creació i Encarnació. Completen el volum una *Selected Bibliography on Ramon Llull* (517-537); l'*Índex*, elaborat per Núria Gómez Llauger (539-556), d'antropònims, d'obres de Ramon Llull i dels conceptes més importants; la *Taula dels continguts* (557-564), i, en pàgines no numerades (que serien les 565-568), una llista i les concordances de les *Raimvndi Lulli Opera latina*.

Benvinguda sigui aquesta «introducció» a la vida i l'obra de Llull de quasi sis-cents pàgines en anglès. Actualment, una obra com aquesta s'havia de programar, efectivament, com un treball d'equip entre diversos especialistes. És un encert que entre els col·laboradors hi hagi especialistes de les noves generacions i n'hi hagi, també, dels qui ja fa molt de temps que es dediquen a l'estudi de Ramon Llull. L'empenta dels editors segurament ha estat imprescindible per dur a terme un projecte ambiciós com aquest. Coordinar un grup relativament nombrós d'especialistes, amb sensibilitats i maneres de fer inevitablement diverses, en un projecte que ha de tenir una certa unitat final és una tasca complexa i difícil. Segurament podríem fer alguna crítica de detall a alguna part o aspecte del llibre, però davant d'una obra com aquesta s'imposa una valoració global, i aquesta, sens dubte, és positiva.

Jaume Mensa i Valls  
Universitat Autònoma de Barcelona

IBÁÑEZ FANÉS, Jordi (2004)

*La lupa de Beckett*

Madrid: La Balsa de la Medusa, A. Machado Libros, 262 + VIII p.

En el panorama filosòfic actual de Catalunya destaca Jordi Ibáñez Fanés, doctor en Filologia Germànica per la Universitat de Barcelona, professor de Estètica y Filosofia del Departamento de Humanidades de la UPF y autor de premiados libros. Ha publicado el ensayo *Después de la decapitación del arte* (1996), la novela *Una vida en la calle* (2004), el ensayo *La lupa de Beckett* (2004) y el reciente ensayo *Antígona y el duelo* (2009). También puso de manifiesto sus recursos poéticos en libros de poemas como *Nou homenatges i altres problemes* (2000) y *La porta del darrere* (2005).

*La lupa de Beckett* es mucho más que un excelente ensayo sobre la relación de Samuel Beckett con la pintura, es sobre todo una reflexión acerca de la posibilidad misma de la escritura en relación a lo visible. Confiesa Ibáñez en la «Introducción» que las ideas de este libro surgieron de una viva envidia por la práctica artística, por la posibilidad de un trato directo con el cuadro, más allá de todo efecto distorsionante del marco estético. Sólo que, admite, no es tan evidente que las condiciones constitutivas de la visibilidad logren realmente sustraerse a la discursi-